

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2008 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2009—2012

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä maaliskuuta 2008 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehysistä vuosille 2009—2012 (VNS 2/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Jarmo Vaitinen ja talousjohtaja Hannele Laihonon, maa- ja metsätalousministeriö

- budjettineuvos Kati Suihkonen ja neuvotteleva virkamies Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- metsäasiantuntija Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsäntutkimuslaitos
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla kiinteistöasioiden kirjaamistehtävät siirretään käräjäoikeuksilta 1.1.2010 lukien Maanmittauslaitokselle. Täsmennetty suunnitelma siirrosta ja sen tuottavuusvaikutuksista valmistellaan 10.10.2008 mennessä. Tilusjärjestelytoimitusten tukea lisätään vuosina 2009—2011.

Kansallisen metsäohjelman 2015 (KMO 2015) ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008—2016 (METSO) toteuttamiseksi varataan maa- ja metsätalousministeriön kehukseen vuosille 2009—2012 lisämäärärahaa yhteensä 41,7 miljoonaa euroa.

Maataloutta, maaseudun kehittämistä ja kalataloutta tuetaan EU:n tavoitteita tukevasti ja EU:n osarahoituksella sekä kansallisin varoin. Vuosia 2007—2013 koskevat EU-ohjelmat on otettu huomioon 25.5.2007 hyväksytyissä kehysissä. Maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen lisätään määräraha sokerijuurikkaan kuljetusten tukemiseksi. Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitusmahdollisuuden parantamiseksi on otettu huomioon toukokuun 2007 kehysissä hyväksytty 30 milj. euron siirto talousarviosta Maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Tuottavuusohjelman toteuttamiseksi maataloustukijärjestelmää yksinkertaistetaan, prosesseja sähköistetään sekä maataloustukivalvontaa

tehostetaan. Osana kiinteistöasioiden siirtoa kiinteistötietojärjestelmä uudistetaan ja luodaan kiinteistövaihdannan sähköinen järjestelmä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Maatalous

Valiokunta pitää tärkeänä maatalouden ja maaseudun kilpailukyvyn ja rakennekehityksen edistämistä. Harjoitettavalla maatalouspolitiikalla tulee tukea aktiivitulojen toiminnan kannattavuutta, viljelijöiden nousevaa tulokehitystä ja kotimaisiin raaka-aineisiin perustuvan elintarviketuotannon säilyttämistä nykytasolla. Tärkeää on kehittää perheviljelmiin perustuvaa maataloutta siten, että tavoitteena on sen tuottavuuden nostaminen ja kilpailukyvyn parantaminen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että liittymissopimuksen 141 artiklaan perustuvan neuvottelutuloksen toimeenpano sellaisenaan merkitsee sopimuskaudella Etelä-Suomen viljelijöille huomattavia tulonmenetyksiä. Tulotukien maksuvaltuus alenee tukikaudella 2008—2013 asteittain vuoden 2008 enintään 93,9 miljoonasta eurosta enintään 62,93 miljoonaan euroon vuonna 2013. Vuoden 2007 tuotannolle tukea voitiin maksaa enintään 94 miljoonaa euroa. Sianliha- ja siipikarjatuotannon tukimenetykset ovat sopimuskaudella yli 60 prosenttia. Mikäli rakennekehitykseen ei kohdenneta riittävästi varoja, elintarviketeollisuuden kotimaisen raaka-aineen saanti vähenee.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että rakennetukien vuosittainen rahoitustarve on noin 140—150 miljoonaa euroa. Kehyskaudella maatilatalouden kehittämisrahaston (Makeran) rahoitusmahdollisuudet jäävät kuitenkin vuositasolla noin 95 miljoonaan euroon. Liittymissopimuksen 141 artiklaan liittyvässä komission päätöksessä vaaditaan, että kotieläintuotantoaloille maksetaan aloitus- ja investointituet korotettujen tukitasojen mukaan. Koska tavoitteena on maksaa yhtäläiset aloitus-

tuot koko maassa, rahoitusvarojen niukkuus kohdentuu erityisesti C-tukialueelle. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että Makeran rahoitusvaroja lisätään.

Tärkeää on myös edistää viljelijöiden tulokehitystä verotuksen keinoin. Verotukseen tehtävillä muutoksilla voidaan helpottaa erityisesti Etelä-Suomen maatilojen sopeutumista 141-ratkaisun seurauksiin ja tuotantoaan jatkavien viljelijöiden tilannetta. Hallitusohjelman mukaan hallitus varautuu alentamaan maatalouden tuotantokustannuksia siirtämällä maatalous samaan sähköveroluokkaan teollisuuden kanssa ja kasvattamalla polttoöljyn kokonaisveropalausta. Lisäksi ohjelman mukaan perintö- ja lahjaveroitus poistetaan kokonaan maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdoksilta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kehyspäätöksessä edellytetään maatalouden tutkimustoiminnan henkilöstömäärää vähennettäväksi. Valiokunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että maatalouden ja maaseudun tutkimustoimintaan osoitetaan sen tason turvaava rahoitus ja että maaseutumisille seutukunnille taataan kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat koulutus- ja neuvontapalvelut, jotka luovat maaseudun kehittämiselle vankan osaamis pohjan.

Metsätalous

Valiokunta toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön kehukseen vuosille 2009—2012 varattavaksi esitetty 41,7 miljoonan euron suuruinen lisämääräraha kattaisi pääasiassa metsäkeskuskille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolalle metsänomistajien neuvonnan lisääntymisestä aiheutuvia menoja, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008—2016 (METSO) toteuttamiseen talousmetsissä tarkoitettuja menoja ja metsäautoteiden perusrakennustyökustannuksia. Metsäkeskusten ja kehittä-

miskeskuksen rahoituskehyksiä lisättiin 14,5 miljoonalla eurolla verrattuna aikaisempiin kehyspäätöksiin. Lisäys kohdennetaan metsänomistajien neuvonnan lisäämiseen ja tietojärjestelmien uudistamiseen, joihin molempiin panostaminen on tärkeää, kun pyritään nostamaan maamme metsien käyttöastetta. Teollisuuden puuhuollon turvaamiseksi tarvitaan erityisesti panostusta toimiin, joilla voidaan nopeasti lisätä metsiemme hakkuita, kun puuhuoltoa uhkaa tuontipuun saatavuuden nopea tyrehtyminen. Metsäkeskukset ovat keskeinen toimija, kun pyritään nopeasti tehostamaan metsävaratietojen hyödyntämistä, lisäämään metsänomistajille suunnattua neuvontaa ja nopeuttamaan palvelumarkkinoiden kehittymistä metsätaloudessa.

Valiokunta kiinnittää metsäkeskusten osalta myös huomiota siihen, että valtioneuvoston kanslian asettama metsäteollisuuden ja metsäsektorin toimintaedellytystyöryhmä esitti väliraportissaan 15.2.2008 viiden miljoonan euron lisäpanostusta metsäkeskuksille jo tämän vuoden lisätalousarvioon. Väliraporttiin viitaten valiokunta korostaa sitä, että nykytilanteessa on perusteltua suunnata metsäkeskusten voimavaroja maastotiedon keruun ohella nopeavaikutteiseen neuvontaan ja markkinointiin. Puun markkinoilutulon parantaminen on asetettava metsäkeskusten tärkeimmäksi tulostavoitteeksi kestävää metsätaloutta edistävien toimenpiteiden ohella. Metsänhoitotoimenpiteitä tulee tehostaa, jotta metsätalouden edellä todetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Kansallinen metsäohjelma 2015:ta (kansallinen metsäohjelma) koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä 27.3.2008 esitetään metsäkeskusten valtionavun tasoksi 55 miljoonaa euroa vuodessa.

Valiokunta toteaa, että kestävä metsätalouden rahoitukseen, ns. KEMERA-varoihin, uudet kehykset tuovat lisäystä viisi miljoonaa euroa, jotka suunnataan vain metsäteiden perusparannuksiin. Päätökset parantavat hieman rahoitustilannetta, mutta keskimääräinen vuotuinen rahoitus, noin 72 miljoonaa euroa, ei vastaa kansallisessa metsäohjelmassa määritettyä 85 miljoonan euron vuotuista tarvetta. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että riittämätön rahoitus

saattaa kasvattaa edelleen metsänhoidon (taimikot ja nuoret metsät) ja metsänparannuksen (ojitusalueiden ja metsäteiden kunnostus) tekemättömien töiden määrää. Nämä pienentäisivät tulevaa puuntuotosta tilanteessa, jossa puuntuotosta tulisi kasvattaa kaikin keinoin, jotta turvataan tulevaisuuden puuraaka-aineen saatavuus ja metsähakkeen kasvava tarve energian tuotantoon. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on tuotu myös esiin, että viime ja kuluva vuosi ovat osoittaneet, että metsänomistajilla on halukkuutta panostaa aiempia vuosia selvästi enemmän metsiensä hoitotöihin. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisten töiden lisääntyminen viime vuonna johti näihin töihin tarkoitettujen valtion määrärahojen loppumiseen jo hyvissä ajoin ennen vuoden vaihdetta. Tänä vuonna ollaan näillä näkymin vastaavassa tilanteessa jo loka-marraskuun vaihteessa. Edellä esitetyn perusteella valiokunta korostaa sitä, että valtiontalouden kehyksissä metsäalan eri toimenpiteisiin osoitettavien määrärahojen tasoa tulee vuosittaisissa valtion talousarvioesityksissä harkita uudelleen toimenpiteiden kohdentamistarpeiden muuttuessa. Samalla valiokunta korostaa sitä, että valtiontalouden yleisessä suunnittelussa tulee pyrkimyksenä olla, että jo vuosittaisissa talousarvioesityksissä eri rahoitustarpeet voidaan ottaa huomioon, jotta valtion lisätalousarvioesitysten antamista voidaan välttää.

METSON rahoitukseen on kehyskaudella varattu rahoitusta sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön hallinnonaloille. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maa- ja metsätalousministeriön toimenpiteisiin varattu vuotuinen rahoitus 11,7 miljoonaa euroa kattaa noin puolet ohjelmassa esitetystä 21 miljoonan euron tarpeesta. Ympäristöministeriön toimenpiteisiin varattu vuotuinen rahoitus, 28 miljoonaa euroa kattaa noin 40 prosenttia ohjelmassa esitetystä 66 miljoonan euron tarpeesta. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä onkin todettu, että määrärahat ovat riittävät METSON käynnistämiseen ja etenkin niiden valmiuksien luomiseen, jotta ohjelmaa voidaan ryhtyä vuoden 2010 alussa toteuttamaan täydellä teholla.

Kehyspäättös on kuitenkin METSO-ohjelman toteuttamisen kannalta riittämätön.

Liikenneväylien rahoituksen osalta hallituksen kehyspäättöksessä on metsätalouden kannalta myönteistä puuhuollon turvaamiseen kohdistettu lisärahoitus sekä perustienpidossa että perusradanpidossa. Myös yksityistieavustusten merkittävä lisäys on puukuljetusten kannalta oikean suuntainen. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että perusväylänpidon rahoituksen taso pysyy lähes entisellään, huolimatta esimerkiksi kansallisessa metsäohjelmassa todetusta lisästarpeesta. Valiokunta pitääkin erittäin tärkeänä niin maaseudun asukkaiden kuin maaseudun yritystoiminnan kannalta yleisestikin, että liikenneväylien yleistä kuntoa ja palvelutasoa voidaan nostaa. Erityisesti alempiasteisen tieverkoston taso on laskenut ja vaatii kohentamista.

Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä metsätalouden ammattihenkilöstön koulutuksen merkitystä. Välttämätöntä on, että ammattitaitoisen työvoiman saatavuus turvataan. Kotimaisen puun käytön lisäämiseksi tarvitaan tuhansia puuntuotannon ja puunkorjuun ammattilaisia, joiden kouluttaminen on saatava käyntiin välittömästi. Metsäkoneiden ja puutavara-autojen kuljettajapula rajoittaa jo nyt puunhankintaa.

Metsäntutkimuslaitos (Metla) osallistuu kansallisen metsäohjelman toteuttamiseen ministeriön kanssa sovittavalla tavalla. Lisäksi Metla osallistuu maamme metsäklusteria koskevan tutkimusohjelman toteuttamiseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kehyspäättöksessä edellytetään Metlan henkilöstöä vähennettäväksi 12 prosentilla vuosina 2008—2011. Valiokunta toteaa, että maamme metsäklusterin kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen on erittäin tärkeää maamme kansantalouden näkökulmasta. Ottaen erityisesti huomioon maamme metsätalouden edellä selostetut haasteet teollisuuden puuhuollon turvaamisessa metsäntutkimuksen ja metsäteknologiaan liittyvän osaamisen merkitys korostuu entisestään. Puuntuotantomme merkitys koko yhteiskunnalle on erittäin merkittävä, mikä edellyttääkin, että metsäalan tutkimus- ja kehitystyötä lisätään ja että nykyisten alueellisten tutkimusasemien toimintaedellytykset turvataan.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Pertti Hemmilä /kok
jäs. Susanna Haapoja /kesk
Hannu Hoskonen /kesk
Anne Kalmari /kesk
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Mats Nylund /r

Pentti Oinonen /ps
Klaus Pentti /kesk
Petri Pihlajaniemi /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /kok
Katja Taimela /sd
Pekka Vilkuna /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Siitä huolimatta, että kehyspäätöksessä on puuhuollon turvaamiseen kohdistettu lisärahoitus, ja vaikka perustienpidon ja perusradanpidon rahat nimellisesti lisääntyvät, niin ne reaalisesti laskevat. Vuosien 2009—2012 perusradanpidonkehys on esitetty vuoden 2009 hintatasossa. Mikäli kustannusten nousua ei vuosittain kehyksiä määritettäessä oteta huomioon, laskee korvausinvestointeihin käytettävissä olevan rahoituksen ostovoima alle 100 miljoonan euron. Perusradanpitoon tarvitaan ainakin 40—80 miljoonaa euroa lisää vuosittain. Lisäbudjettimenettely, jolla aiempia päätöksiä on paikkailtu, on johtanut epätaloudelliseen töiden läpiviemiseen (epävarmuus, töiden keskeyttäminen). Niinpä rataverkon kunto tulee laskemaan ja sen myötä myös tavaraliikenteen kuljetusajat pitenevät ja kuljetuskustannukset nousevat. Akselipainojen ja nopeuksien nostaminen edellyttävät rahoitustason nostamista. Tärkeimpien metsäteollisuuden kuljetusreittien akselipaino tulee nostaa 25 tonniin.

Puuhuollon ja maaseudun elinkeinotoiminnan kannalta pahin epäkohta on alempiasteisen tieverkon heikkeneminen, sillä vaikka rahaa on lisätty perustienpitoon, niin sen ylläpitovelka kehyskaudella todellisuudessa kasvaa entisestään. Siltojen kunto heikkenee, koska niiden korjaukseen hallitus ei panosta nykyistä enempää. Suomen Tieyhdistyksen arvion mukaan vaje kasvaa 100 miljoonaa euroa vuodessa. Yksityisteiden määrärahojen riittävä taso on 30 miljoonaa euroa vuodessa.

Puunsaannin riittävyyden turvaaminen olisi edellyttänyt erillistä lisärahoitusta tie- ja perusradanpidon määrärahoihin.

Metsälainsäädännön uudistamista puuhuoltoa tukevalla tavalla pitää kiirehtiä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 2008

Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Pentti Oinonen /ps

Kari Rajamäki /sd
Katja Taimela /sd